

Študijná príručka: Prešovský kraj

Kvíz: Otestujte si svoje vedomosti

Odpovedzte na nasledujúce otázky v rozsahu 2 – 3 viet na základe poskytnutého zdrojového textu.

1. Aký je geografický a administratívny význam Prešovského kraja v rámci Slovenska?
2. Popíšte erb Prešovského kraja podľa informácií v texte.
3. Aké sú hlavné demografické charakteristiky Prešovského kraja?
4. Ktoré priemyselné odvetvia sú zastúpené v Prešovskom kraji a uveďte konkrétne príklady miest a výrob.
5. Vymenujte aspoň tri lokality alebo pamiatky v Prešovskom kraji, ktoré sú zapísané v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.
6. Čím je jedinečný Národný park Poloniny?
7. Aké sú hlavné turistické atrakcie v oblasti cestovného ruchu, okrem národných parkov a historických pamiatok?
8. Akú funkciu plnil splav Dunajca v minulosti a akú plní dnes?
9. Popíšte erb mesta Stará Ľubovňa.
10. Aký historický význam má Pamätník Československej armády na Dukle?

Kľúč správnych odpovedí

1. Aký je geografický a administratívny význam Prešovského kraja v rámci Slovenska?

Prešovský kraj sa rozprestiera na severovýchode Slovenska a s rozlohou 8 973 km² je druhým najväčším krajom v krajine. Jeho severná hranica je zároveň štátnou hranicou s Poľskom a východná s Ukrajinou. Hraničí tiež so Žilinským, Košickým a Banskobystrickým krajom.

2. Popíšte erb Prešovského kraja podľa informácií v texte. Erb kraja je rozdelený na štyri časti. V ľavej červenej polovici sú tri strieborné zvlnené brvná, nad ktorými je v modrom poli koruna zdobená perlami. V pravej hornej časti stojí zlatý lev v červenom poli a v dolnom modrom poli sú nad sebou položené tri strieborné rybky.

3. Aké sú hlavné demografické charakteristiky Prešovského kraja? Prešovský kraj je najľudnatejším krajom Slovenska s najvyššou pôrodnosťou. Trpí však vysokou mierou nezamestnanosti, čo vedie k odchodu obyvateľstva za prácou. Z národností prevládajú Slováci, nasledovaní Rómami a Rusínmi, a väčšina obyvateľstva žije na vidieku.

4. Ktoré priemyselné odvetvia sú zastúpené v Prešovskom kraji a uveďte konkrétne príklady miest a výrob. Priemysel kraja je rôznorodý. Strojársky priemysel je zastúpený výrobou a opravou vagónov v Poprade, chemický výrobou fólií vo Svite. Potravinársky priemysel reprezentuje mliekareň v Kežmarku a pivovar vo Veľkom Šariši, zatiaľ čo drevospracujúci priemysel sa nachádza v Hencovciach.

5. Vymenujte aspoň tri lokality alebo pamiatky v Prešovskom kraji, ktoré sú zapísané v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO je zapísané stredoveké centrum mesta Bardejov, konkrétne Radničné námestie s Kostolom sv. Egídia a mestskou radnicou. Okrem toho sú na zozname aj východoslovenské drevené kostoly, ako napríklad tie v Bodružali, Hervartove a Ladomirovej.

6. Čím je jedinečný Národný park Poloniny? Národný park Poloniny, ktorý je najvýchodnejším slovenským národným parkom, je známy svojou nedotknutou prírodou. V súčasnosti je to jediné územie na Slovensku, kde žije voľne populácia zubra hrivnatého.

7. Aké sú hlavné turistické atrakcie v oblasti cestovného ruchu, okrem národných parkov a historických pamiatok? Kraj láka návštevníkov kúpeľným cestovným ruchom v Bardejovských kúpeľoch a vo Vyšných Ružbachoch. Je tiež bohatý na prírodné zdroje

minerálnych vôd ako Baldovská, Cigeľka, Ľubovnianska, Salvator a Sulinka. Adrenalinovú zábavu ponúkajú aquaparky, napríklad Aquacity Poprad.

8. Akú funkciu plnil splav Dunajca v minulosti a akú plní dnes? Od nepamäti slúžila rieka Dunajec ako dopravná tepna, kde pltníci na drevených pltiach prevážali rôzne druhy tovaru. V súčasnosti je tento prevoz na pltiach využívaný primárne ako turistická atrakcia.

9. Popíšte erb mesta Stará Ľubovňa. Erb mesta Stará Ľubovňa tvorí červený štít, z ktorého spodného okraja vyrastá biskup svätý Mikuláš odetý do striebra. Na hlave má zlatú mitru, oblečený má zlatý plášť, v pravej ruke drží zlatú berlu a v ľavej nesie tri zlaté jablká.

10. Aký historický význam má Pamätník Československej armády na Dukle? Pamätník na Dukle pripomína významnú vojenskú udalosť z jesene roku 1944. Ide o spoločnú operáciu sovietskych a česko-slovenských vojsk o strategicky dôležitý Duklianský priesmyk.

Otázky na esej

1. Analyzujte vzťah medzi členitým územím Prešovského kraja (pohoria, kotliny, klimatické oblasti) a jeho ekonomickými aktivitami, vrátane poľnohospodárstva, priemyslu a cestovného ruchu.
2. Diskutujte o hlavných socio-ekonomických výzvach, ktorým čelí Prešovský kraj, ako sú vysoká nezamestnanosť a odchod obyvateľstva. Zvážte, ako by sa dali využiť silné stránky regiónu (prírodné a kultúrne bohatstvo) na riešenie týchto problémov.
3. Na základe poskytnutých informácií argumentujte, prečo je Prešovský kraj jedným z najvýznamnejších centier kultúrneho a historického turizmu na Slovensku. Uveďte konkrétne príklady pamiatok, múzeí, skanzenov a lokalít UNESCO.
4. Porovnajte heraldiku (erby) miest Bardejov, Kežmarok a Poprad. Popíšte ich symboly a farby a zamyslite sa nad tým, čo by jednotlivé prvky mohli reprezentovať v kontexte histórie týchto miest.
5. Vysvetlite strategický význam dopravnej infraštruktúry v Prešovskom kraji, berúc do úvahy jeho polohu na hraniciach s Poľskom a Ukrajinou a kľúčové cestné a diaľničné spojenia, ktoré ním prechádzajú.

Slovník kľúčových pojmov

Pojem	Definícia
Berla	Zlatá palica, ktorú podľa erbu Starej Ľubovne drží v ruke svätý Mikuláš.
Diecéza	Cirkevná správna jednotka; Spišská Kapitula je centrom Spišskej diecézy.
Duklianský priesmyk	Strategický horský priesmyk, o ktorý sa v jeseni 1944 odohrala spoločná operácia sovietskych a česko-slovenských vojsk.

Erb	Heraldický znak (kraja, mesta) zložený zo symbolov a farieb; napr. erb Prešova obsahuje tri červené ruže.
Gerlachovský štít	Najvyšší vrch Slovenska (2 655 m n. m.) nachádzajúci sa v Tatrách na území Prešovského kraja.
Halapartňa	Sekerovitá bodná a sečná zbraň na dlhej rukoväti; dve skrížené zlaté halapartne sa nachádzajú v erbe mesta Bardejov.
Mestská pamiatková rezervácia (MPR)	Územie s významnými kultúrno-historickými pamiatkami; v kraji sú to napr. Bardejov, Kežmarok, Levoča, Prešov.
Mitra	Zlatá liturgická pokrývka hlavy biskupa, ktorú má na hlave svätý Mikuláš v erbe Starej Ľubovne.
Plte / Pltníctvo	Drevené plavidlá a činnosť spojená s prepravou tovaru alebo osôb po rieke; dnes turistická atrakcia na Dunajci.
Skanzen	Múzeum v prírode s ukázkami ľudovej architektúry a kultúry; v kraji sa nachádzajú skanzeny v Bardejove, Svidníku a Starej Ľubovni.
Slanské vrchy	Pohorie, kde sa nachádza najstaršia opáľová baňa na svete, jediná v Eurázii.
Šarišská vrchovina	Jedno z pohorí zaberajúcich veľkú plochu na území Prešovského kraja.
Travertín	Druh vápenca; v travertínovom lome na Dreveníku sa našla časť lebky, jeden z najstarších zvyškov človeka v Európe.
Tunel Branisko	S dĺžkou 4 975 m najdlhší prevádzkovaný dopravný cestný tunel na Slovensku, nachádzajúci sa na diaľnici D1.

UNESCO Svetové kultúrne dedičstvo	Zoznam miest a pamiatok svetového významu; v kraji sem patrí historické centrum Bardejova a východoslovenské drevené kostoly.
Úhor	Časť poľa v trojpoľnom systéme, ktorá sa necháva odpočívať; zobrazený v erbe Medzilaboriec.